

Udskriftsdato: mandag den 12. januar 2026

FOU nr 1980.740 (Gældende)

Genoptagelse af sag om invalidepension til gift kvinde

Ministerium: Folketinget

Genoptagelse af sag om invalidepension til gift kvinde

Henstillet til den sociale ankestyrelse at tage en sag om invalidepension til en gift kvinde op til fornyet overvejelse under hensyn til dels nogle mere nuancerede oplysninger, jeg havde indhentet om ansøgerens erhvervsmæssige og sociale forhold, dels nogle betragtninger om invaliditetsbedømmelsen (om ansøgeren kunne betragtes som fuldtids- eller deltidsudearbejdende).

(J. nr. 1980-42-051)

A klagede over, at den sociale ankestyrelse ved en afgørelse af 16. september 1980 havde tiltrådt et afslag fra revaliderings- og pensionsnævnet for Storstrøms amt på hendes ansøgning om forhøjelse af invalidepension fra laveste til mellemste pension.

Efter at have gennemgået sagens akter meddelte jeg følgende i skrivelse af 11. marts 1981 til den sociale ankestyrelse:

»...

Det fremgår af de foreliggende oplysninger, at (A) er født den 14. maj 1920. Hun blev gift som 18-årig, og der er i ægteskabet 2 børn, født i henholdsvis 1944 og 1949. (A's) mand er chauffør.

(A) har efter de foreliggende oplysninger haft erhvervsarbejde siden ægteskabets indgåelse - med enkelte afbrydelser - indtil hun den 1. marts 1976 blev sygemeldt på grund af stærke rygsmerter.

Den 1. september 1977 indgav (A) ansøgning om invalidepension til social- og sundhedsforvaltningen i Nykøbing Falster kommune.

I skrivelse af 8. september 1978 meddelte revaliderings- og pensionsnævnet (A), at nævnet den 6. september 1978 havde besluttet at afslå hendes ansøgning om invalidepension, da nævnet ikke fandt hendes erhvervsevne nedsat med halvdelen eller derover. Det fremgår af nævnets afgørelse, at (A) var vurderet som husmoder med stort supplerende selverhverv.

I skrivelse af 22. september 1978 klagede (A) til den sociale ankestyrelse over revaliderings- og pensionsnævnets afgørelse af 8. september 1978. Hun oplyste, at hun gennem et langt liv havde arbejdet hårdt, og at hun de sidste 10 år havde haft stadig stigende smerter i ryggen. Disse rygsmerter var årsagen til, at hun ikke længere var i stand til at arbejde ude, og at hendes arbejde i hjemmet var væsentligt reduceret. (A) udtrykte utilfredshed med, at revaliderings- og pensionsnævnet ikke havde fremskaffet aktuelle oplysninger fra en speciallæge vedrørende hendes ryglidelse, men i stedet ladet hende undersøge af en psykiatrisk speciallæge.

Ankestyrelsen foranledigede herefter, at (A) blev undersøgt på ortopædisk afdeling på centralsygehuset i Nykøbing Falster. På grundlag af undersøgelsen her foreligger en speciallægeerklæring af 27. februar 1979, som indeholder følgende konklusion:

»Konklusion:

Patientens smerter må være helt reelle og antagelig forårsaget af osteoporose sammenholdt med det nu påviste brud i 12. brysthvirvel (spontan opstået?). Dertil kommer, at hun har sekundære myoser i betydelig grad. Udsigten til at få hendes smerter til at svinde helt ved en osteoporosekur er mere end tvivlsomt. Hendes arbejdsevne er i hvert fald klart nedsat med halvdelen og vel snarere til 1/3. Hun vil næppe kunne bestride noget lettere siddende arbejde og har heller ikke nogen forudsætninger herfor. Med den tilstedeværende osteoporose vil risiko for kommende spontane frakturer ved rygbelastende arbejde være ret stor.«

Den 30. april 1979 traf den sociale ankestyrelse følgende afgørelse:

»Ankestyrelsen finder, at erhvervsevnen på grund af invaliditet er nedsat med halvdelen, men ikke med omkring 2/3.

Ansøgeren opfylder herefter betingelserne for at opnå laveste invalidepension efter invalidepensionslovens § 3, stk. 4, fra den 1. oktober 1977.«

Afgørelsen blev meddelt (A) og revaliderings- og pensionsnævnet for Storstrøms amt i skrivelser fra ankestyrelsen af 9. maj 1979. I ankestyrelsens skrivelse til revaliderings- og pensionsnævnet anførte styrelsen følgende:

»Afgørelsen er truffet under hensyn til oplysningerne i den af ankestyrelsen indhentede speciallægeerklæring, idet man dog kun har anset ansøgerens erhvervsevne for nedsat med halvdelen, bedømt i stort supplerende selverhverv.«

Efter at (A) havde indgivet en fornyet ansøgning til revaliderings- og pensionsnævnet om forhøjelse af pensionen, meddelte nævnet hende i skrivelse af 25. februar 1980, at nævnet på møde den 18. februar 1980 havde besluttet at afslå hendes ansøgning om forhøjelse af invalidepensionen.

(A) klagede over afgørelsen til den sociale ankestyrelse, som i skrivelse af 24. september 1980 meddelte hende, at sagen havde været behandlet på styrelsens møde den 16. september 1980, hvor det blev besluttet at tiltræde revaliderings- og pensionsnævnets afgørelse.

Da de oplysninger, der forelå i sagen om omfanget af det erhvervsarbejde, (A) har haft, siden hun indgik ægteskab, og indtil hun blev sygemeldt den 1. marts 1976, dels forekom mindre præcise, dels ikke fuldt ud stemte overens, forespurgte en af mine medarbejdere den 27. januar 1981 telefonisk (A), om hun kunne give mere præcise oplysninger om sit erhvervsforløb.

Sådanne mere præcise oplysninger har jeg modtaget med (A's) skrivelse af 1. februar 1981, der vedlægges. I denne skrivelse har (A) givet nærmere oplysninger om det fuldtidserhvervsarbejde, hun - med enkelte afbrydelser - indtil 1966 har haft. I 1966 ophørte (A) med rengørings- og fabriksarbejde på grund af svigtende helbred og begyndte arbejde som hjemmehjælper. Fra 1966 til 1969 arbejdede hun som hjemmehjælper 24 timer om ugen fast, og med tilkaldevagt herudover, således at hun ifølge telefonisk oplysning til en af mine medarbejdere gennemsnitlig kom op på 30 timer ugentlig. I 1969 tog (A) sin moder hjem til sig og passede hende, da moderen var blevet senil og plejekrævende. Ifølge (A) krævede moderen den første tid pleje i 24 timer i døgnet. Da (A's) mor fik det bedre, begyndte (A) den 2. juli 1973 på ny som hjemmehjælper, men denne gang kun 4 timer daglig (24 timer ugentlig), da hun var nødt til at have nogle timer morgen og aften hjemme for at passe moderen.

(A) har bilagt sin skrivelse af 1. februar 1981 en erklæring af 30. januar 1981 fra klinik for fysioterapi, hvoraf det fremgår, at hun i 1967, 1971, 1972, 1976 og 1978 har fået behandlinger for sin dårlige ryg, samt to lægeerklæringer af 2. februar 1980 fra henholdsvis (A's) privatpraktiserende læge (om, at hun siden 1962 har fået behandlinger for sin ryg) og (A's) moders læge (om, at moderen fra 1966 var plejepatient).

Under den telefonsamtale, min medarbejder havde med (A) den 27. januar 1981, oplyste hun i øvrigt, at hun altid har været fuldtidsarbejdsledsløshedsforsikret.

Under hensyn til de her foreliggende mere nuancerede oplysninger om (A's) forhold har jeg fundet det rettest at tilbagesende sagen til ankestyrelsen og anmode ankestyrelsen om at ville tage sagen op til fornyet overvejelse.

Jeg finder anledning til i forbindelse hermed at gøre følgende bemærkninger:

Jeg forstår ankestyrelsens afgørelse således, at den bygger på de kriterier for invaliditetsbedømmelse af gifte kvinder, som har fundet udtryk i invalideforsikringsrettens vejledning af 2. marts 1976, s. 4-5 (afsnit a-d) (Ministerialtidende 1976, nr. 36, s. 128-29). De nævnte afsnit a og b har følgende indhold:

»a) Hvis pågældende under ægteskabet har haft erhvervsmæssigt arbejde uden for hjemmet med fuld arbejdstid, herunder arbejde som medhjælp i ægtefællens virksomhed, og dette må opgives på grund af lidelsen, er sammenligningsgrundlaget fuldt selverhverv. Må hun, f. eks. på grund af en svær invaliditet opgive sit hidtidige arbejde, og kan hun heller ikke påtage sig andet og lettere erhvervsarbejde, vil hun være berettiget til højeste invalidepension (uden hensyn til, om hun kan udføre noget arbejde i hjemmet).

b) Hvis pågældende under ægteskabet har haft erhvervsmæssigt deltidsarbejde uden for hjemmet, herunder som medhjælp i ægtefællens virksomhed, og dette må opgives på grund af lidelsen, er sammenligningsgrundlaget erhvervsmæssigt deltidsarbejde og værdien af hendes arbejde i hjemmet. Hvis hun i dette tilfælde er betydeligt arbejdshæmmet også ved husarbejde, idet hun f. eks. kun kan udføre halvdelen af husarbejdet, er der tilkendt mellemste pension. Hvis hendes lidelse derimod ikke skulle hindre hende i at udføre arbejdet i hjemmet, er tilkendt laveste pension som kompensation for det deltidsarbejde, hun har måttet opgive. Erhvervsevnen skønnes i dette tilfælde nedsat til halvdelen.«

Ankestyrelsen (og revaliderings- og pensionsnævnet) har bedømt (A) som husmoder med erhvervsmæssigt deltidsarbejde uden for hjemmet.

Ankestyrelsen (og revaliderings- og pensionsnævnet) har - så vidt jeg forstår - lagt til grund, at (A) har måttet opgive erhvervsarbejde på grund af erhvervsudygtighed, men at hun er i stand til at klare mere end halvdelen af det huslige arbejde, og styrelsen (og nævnet) har på dette grundlag fundet, at (A) alene er berettiget til laveste invalidepension.

Som sagen nu foreligger oplyst, kunne der efter min mening med rimelighed rejses spørgsmål om ved invaliditetsbedømmelsen at lægge til grund, at (A) har haft erhvervsmæssigt arbejde uden for hjemmet af et omfang svarende til »fuld arbejdstid« efter synspunkterne i den nævnte vejlednings afsnit a.

Jeg skal herved bemærke følgende:

Vejledningen af 2. marts 1976 indeholder ikke nærmere definition af de anvendte begreber. Det fremgår således ikke, hvor omfattende et arbejde skal være for at blive betragtet som fuldt erhvervsarbejde, og hvilken vægt der nærmere bør lægges på beskæftigelsens varighed og på dens tidsmæssige placering i forhold til pensionsansøgningen.

Disse spørgsmål har været drøftet på møder mellem sikringsstyrelsen, socialstyrelsen og 3 revaliderings- og pensionsnævn i 1978. I »Information fra sikringsstyrelsen, marts 1979, møde i Viborg, Vejle og Storstrøms amter« er der herefter som supplement til retningslinjerne i vejledningen informeret mere i detaljer om de retningslinjer, som følger af den gældende praksis.

Sikringsstyrelsen har i den nævnte »Information fra sikringsstyrelsen, marts 1979, møde i Viborg, Vejle og Storstrøms amter« (2. 14) anført følgende om grænsen mellem »supplerende selverhverv« og »fuldt selverhverv«:

»... m.h.t. den anvendte arbejdstid har det i IR været praksis, at hvor arbejdstiden væsentligt oversteg halvtidsarbejde, accepteredes vurderingsgrundlaget fuldt selverhverv...«

Om sondringen mellem »lille supplerende selverhverv og stort supplerende selverhverv« er samme sted anført:

»Udtrykket fik vægt derved, at en knapt tilstrækkelig lægelig indikation for f. eks. laveste invalidepension fik lov til at slå igennem, hvis der var tale om et stort supplerende selverhverv, medens pension ikke blev tilkendt, hvis der både var tale om en svag lægelig indikation og samtidig et beskedent supplerende selverhverv.«

Om varigheden af selverhvervet og om dets tidsmæssige placering i forhold til pensionsansøgningen er anført følgende (s. 15):

»...

Det har været et gennemgående træk, at reglerne om vurderingsgrundlag har været praktiseret positivt i forhold til klienten. Hvis der f. eks. har været tale om udearbejde i et noget vekslende omfang har man, jfr. de ovenstående eksempler, vurderet ansøgeren til at være i fuldt selverhverv, hvis der blot i et af årene indenfor de sidste 5-6 år har været tale om en hel årsindtægt svarende til fuldtidsarbejde. Tilsvarende for så vidt angår deltidsarbejde. Desuden har man, når der har været rimelig formodning om, at det er en gradvis mere eller mindre ikke erkendt udvikling af en sygdom, som har ført til forandring i erhvervsintensiteten, gået betydeligt længere tilbage end de sædvanlige 5, 6, 7 år. Eksempler på sygdomme, hvor gradvis nedsættelse sluttende med ophør af erhverv ofte forekommer, er lidelser som Arthritis rheumatoides, Sclerosis disseminata etc. Foreligger der tvivl om sammenhængen, må denne tvivl i rimeligt omfang komme klienten til gode.

...«

Ved vurderingen af spørgsmålet om, hvorvidt (A's) erhvervsarbejde har haft et sådant omfang og en sådan udstrækning, at det kan begrunde, at hun i forbindelse med invalidepensionsansøgning vurderes som fuldtidsudearbejdende, bør der efter min opfattelse lægges vægt på følgende:

(A) har, så vidt jeg forstår, i hele sit voksne liv - alene afbrudt af en periode på et år, da hun passede sit nyfødte barn, og perioden på de 3-4 år, da hun passede sin moder - haft arbejde uden for hjemmet.

I den væsentligste del af den tid, hvor hun har arbejdet uden for hjemmet, har hun været fuldtidsbeskæftiget. Dette gælder indtil 1966 - og hun kan formentlig også betragtes som fuldtidsbeskæftiget indtil 1969...

Der synes hele tiden at have været tale om arbejde, som var af væsentlig betydning for familiens økonomi - jeg henviser i forbindelse hermed til, at (A) over for min medarbejder oplyste, at hun, indtil hun blev sygemeldt i 1976, altid har været fuldtids-arbejdsløshedsforsikret.

Da fabriks- og rengøringsarbejdet i 1966 blev for fysisk krævende - under hensyntagen til (A's) dårlige ryg - erstattede hun dette arbejde med arbejde som hjemmehjælper 24 timer ugentlig plus overtid - dvs. af et omfang, der - efter praksis - formentlig, som allerede berørt, tidsmæssigt kan sidestilles med fuldtidsudearbejde.

Først de sidste 7 år før (A's) endelige sygemelding havde hun dels en længere periode uden arbejde, dels derefter en periode med arbejde 24 timer ugentlig; dette skyldtes, at hun tog sin syge (senile) moder hjem for at passe hende (indtil (A) på grund af sin sygdom i 1976 måtte opgive pasningen af moderen og anbringe hende på plejehjem). Der kan formentlig i den forbindelse rejses spørgsmål om, hvorvidt pasning af et sygt familiemedlem, som er plejepatient, efter omstændighederne (til dels) kan sidestilles med erhvervsarbejde, jfr. i den forbindelse, at der efter omstændighederne er mulighed for fra det offentlige at yde vederlag til en sådan pasning i form af bistandshjælp eller personligt tillæg til pensionisten (svarende til plejetillæg), samt debatten om plejeorlov med løn til familiemedlemmer.

Jeg henviser i øvrigt til min skrivelse af 13. december 1979 til socialministeriet, sikringsstyrelsen og den sociale ankestyrelse, hvor jeg påpegede nogle af de principielle betænkeligheder, der gør sig gældende ved anvendelse af den forholdsvis strenge praksis, som er omtalt i invalideforsikringsrettens vejledning af 2. marts 1976; jeg henviser til min beretning for 1979, s. 200 ff.

Jeg udbeder mig underretning om ankestyrelsens fornyede afgørelse i sagen.«

I skrivelse af 12. juni 1981 meddelte den sociale ankestyrelse mig, at sagen på ny var behandlet i et møde i ankestyrelsen den 2. juni 1981, hvor der blev truffet følgende afgørelse:

»Under hensyn til de mere nuancerede oplysninger, der er fremkommet om (A's) erhvervsmæssige og sociale forhold, finder ankestyrelsen at kunne tillægge det tidligere erhvervsarbejde en noget øget vægt i

forhold til det bedømmelsesgrundlag, der fandt anvendelse ved ankestyrelsens afgørelse af 16. september 1980.

Der er herved bl. a. taget hensyn til oplysningerne om, at ansøgerens moder i årene 1969-1976, da hun blev passet af sin datter, måtte betragtes som plejepatient. Det bemærkes herved, at plejen efter omstændighederne er anset for ligestillet med et erhvervsmæssigt arbejde.

På det således ændrede bedømmelsesgrundlag sammenholdt med oplysningerne om ansøgerens helbredsforhold - særlig belyst under ansøgerens indlæggelse på Vordingborg sygehus i tiden 3. marts-28. marts 1980 - har ankestyrelsen skønnet, at (A's) erhvervsevne kan anses for nedsat med omkring $\frac{2}{3}$, jfr. invalidepensionslovens § 3, stk. 3.

(A) opfylder herefter betingelserne for at modtage mellemste invalidepension fra den 1. oktober 1979 at regne.«

Jeg meddelte herefter den sociale ankestyrelse, at jeg havde taget det oplyste til efterretning.